

**Богдан Сиванич**

*Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою  
Національного університету «Львівська політехніка»*

## **ЕКСКАРСІЇ ЯК ФОРМА НАВЧАННЯ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ**

Як відомо, найкраще пізнаємо світ через середовище, яке нас оточує. Однією із форм навчання, яка покликана допомогти у вивченні світу через спостереження, є екскурсія. [1] Вона дає людині знання про природу, суспільство, історичні події, природні явища тощо.

Що стосується власне поняття «екскурсії», то цей термін походить від латинського «excursio» і він первісно означав «вилазку» [3]. За визначенням авторитетного екскурсознавця Б. Ємельянова, екскурсія – це цілеспрямований наочний процес пізнання світу, який оточує людину, процес, який побудований на раніше підібраних об'єктах у природніх умовах [3].

На сучасному етапі під екскурсією найчастіше розуміють вид рекреаційної діяльності, яка є складовою частиною туризму. Така екскурсія переслідує насамперед інформаційно-пізнавальну та рекреаційну мету. Якщо її використовують в освітньому процесі як форма навчання, то така екскурсія – це вид навчальної роботи, при якому навчання проводиться на натуральному природному або виробничому об'єкті поза межами навчального приміщення [8, с. 6].

Вперше екскурсія як форма навчання з'явилася наприкінці XVII – на початку XVIII століть, коли у школах Англії, Франції, Німеччини, Австрії та інших країн при вивченні окремих предметів учителі почали використовувати в роботі з учнями пішохідні прогулянки та поїздки за межі міст. Ці найпростіші форми подорожей і отримали назву екскурсій [7, с. 7].

В Україні екскурсійна діяльність почала розвиватись у другій половині XIX ст. і була тісно пов'язана з розвитком краєзнавства. Усвідомлюючи виняткове значення краєзнавчої роботи для виховання учнів, українські школи та гімназії почали впроваджувати її в позакласний навчально-виховний процес [7, с. 8-9].

На початковій стадії впровадження екскурсій в шкільне життя вони практикувались епізодично як продовження звичайних уроків за межами навчального приміщення. З розвитком методики екскурсійної роботи відокремлювалися в окремі методи такі прийоми проведення

експерсії, як пояснення експерсовода, демонстрація, спостереження, фіксація вражень, вправи та ін. [5, с. 5]. Зараз експерсія набула статусу самостійної форми навчальних занять. Це відносно завершена структурна одиниця педагогічного процесу, яка характеризується своїми особливостями.

Під час експерсій учні активно сприймають об'єкти дійсності – предмети, процеси, явища – в їхньому природному середовищі. Основний метод пізнання – цілеспрямоване спостереження під опосередкованим керівництвом вчителя. Навчальне значення експерсії полягає в тому, що під час експерсії здійснюється реалізація принципів зв'язку з життям, наочності і т. д. [5, с. 6].

Специфіка експерсії полягає в органічному поєднанні у ній показу і розповіді. Експерсовод показує експерсантам об'єкти і супроводжує показ аналізом побаченого, поясненнями, історичними довідками [7, с. 8]. Учні беруть активну участь у навчальному процесі, адже вони мають змогу не тільки спостерігати, а й вивчати та аналізувати.

Стосовно застосування експерсії для вивчення мови як іноземної, то такі експерсії насамперед будуть ефективні для іноземців, які вивчають мову країни перебування, адже вони дають можливість поєднати вивчення мови із вивченням міста, країни, звичаїв, культури.

До одних з найбільш поширених методів у викладання мови як іноземної належать аудіовізуальний та комунікативний методи, які сповна можна реалізувати в експерсії [6, с. 14-15].

Як вже згадувалося, основним методом навчання під час експерсії є спостереження. Оскільки мову безпосередньо спостерігати неможливо, то її вивчення відбувається опосередковано через пізнання окремих реалій, на основі побаченого. Засвоєння лексичного матеріалу здійснюється на слух і підкріплюється візуально. Експерсія також передбачає комунікацію: експерсанти можуть ставити запитання експерсоводу, робити уточнення.

За змістом експерсії поділяються на оглядові, які передбачають загальне ознайомлення, і тематичні, які проводять на конкретну тему. Оглядова експерсія передбачає широке висвітлення інформації про місцевість, культуру, епоху [2, с. 14].

Тематичні експерсії діляться на історичні (історико-краєзнавчі), археологічні, етнографічні, історико-біографічні, експерсії до музеїв, промислові, природничі та екологічні, мистецтвознавчі, літературні, архітектурно-містобудівні [3].

Загальна екскурсійна методика складається з двох головних розділів:

- підготовка екскурсії;
- проведення екскурсії.

Що стосується підготовки екскурсії, то необхідно пам'ятати, що екскурсія є організованою формою навчання. Вона повинна бути чітко спланована і старанно підготовлена. Перед тим, як проводити екскурсію, необхідно скласти план маршруту, визначити тему і поставити конкретну мету.

Визначення теми та мети знаходиться у компетенції вчителя. Підготовка маршруту екскурсії та змісту екскурсії залежить від запланованої теми та рівня мови учнів.

Плануючи екскурсію, необхідно пам'ятати, що оптимальна тривалість екскурсії повинна коливатися у проміжку від півтори до трьох годин, при цьому з інтересом сприймається не більше 15-20 екскурсійних об'єктів [4].

Хоча екскурсія за своєю природою покликана пробудити зацікавлення, все ж не зайвими будуть для привернення більшої уваги учнів включати в текст екскурсії різноманітні цікаві завдання, квести, вікторини. Це сприятиме діалогу, активній участі учнів в екскурсії.

Що стосується проведення екскурсії, то основними прийомами тут виступають розповідь і показ.

Важливу роль для успішного результату екскурсії відіграє розповідь екскурсовода, в цьому випадку вчителя. Вчитель повинен дотримуватися вимог тематичності, конкретності та доступності, розповідь повинна бути логічна і зв'язана. Він повинен слідкувати, чи зрозуміли його учні.

Розповідь завжди повинна бути пов'язана із показом. Вчитель повинен відібрати і показувати тільки ті об'єкти, які легко запам'ятаються, не заглиблюватися в деталі, а правильно розставити акценти.

Щоб екскурсія досягнула поставленої мети, необхідно наприкінці провести так зване оформлення результатів. Це може бути підбиття підсумків наприкінці екскурсії або обговорення результатів на окремому занятті в навчальному приміщенні.

Підсумовуючи, варто зазначити, що екскурсія як форма навчання з'явилася відносно недавно порівняно з іншими формами навчання. Виходячи із особливостей та методів екскурсії, вона може бути ефективною формою навчання мови як іноземної. Ефективність

експерсії залежить від вдало продуманого плану і відповідності матеріалу експерсії мовному рівневі учнів.

1. Гуз К. Довкілля у вашій школі / К. Гуз // Початкова школа. – 2002. – № 7. – с. 35-38
2. Децик Р. Рекомендації щодо підготовки і проведення експерсії по музею навчального закладу / Р. Децик. – Ужгород, 2011. – 24 с.
3. Емельянов Б. В. Экскурсоведение [Електронний ресурс] / Б. В. Емельянов. – Москва, 2007. – Режим доступу: [http://tourlib.net/books\\_tourism/ekskurs.htm](http://tourlib.net/books_tourism/ekskurs.htm)
4. Кифяк В. Організація туристичної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / В. Кифяк. – Чернівці, 2003. – Режим доступу: [http://tourlib.net/books\\_ukr/kyfjak.htm](http://tourlib.net/books_ukr/kyfjak.htm)
5. Рудейчук М. Основи експерсійної роботи: методичний посібник / М. Рудейчук // Шкільний світ. – 2010. – № 24. – С. 1-20.
6. Сокіл Б. Методи вивчення української мови як іноземної та їх характеристика / Б. Сокіл // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2007. – Вип. 2. – С. 14-18
7. Федорченко В. Історія експерсійної діяльності в Україні: навч. посібник / В. Федорченко, О. Костюкова, Т. Дьорова, М. Олексійко. – Київ, 2004. – 166 с.
8. Філоненко І. Експерсознавство і музеєзнавство: тексти лекцій / І. Філоненко. – Ніжин, 2010. – 127 с.